

RAPORT
KOORDYNATORA DS. OTWARTEGO DOSTĘPU
ZA 2017 R.

powołanego na podstawie Zarządzenia nr 3/0 Naczelnego Dyrektora Głównego Instytutu Górnicztwa z dnia 20 stycznia 2017 roku w sprawie zmian organizacyjnych w Głównym Instytucie Górnicztwa

Katowice, marzec 2018 r.

SPIS TREŚCI

1. Polityka Otwartego Dostępu	str. 3
2. Kontrola i monitorowanie liczby otwartych publikacji	str. 3
3. Śląska Biblioteka Cyfrowa	str. 4
4. Współpraca w zakresie współtworzenia Bazy Wiedzy BaWiNaTech	str. 5
5. Prace bieżące	str. 5
6. Wnioski	str. 5

1. POLITYKA OTWARTEGO DOSTĘPU

Na podstawie *Kierunków rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce* oraz *Wzoru polityki otwartości*, opracowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW), stworzono wzór Polityki Otwartego Dostępu Głównego Instytutu Górniczego w Katowicach.

Celem wprowadzenia Polityki Otwartego Dostępu jest zwiększenie dostępności i wykorzystania publikacji badań finansowanych lub dofinansowanych ze środków publicznych. Jako publikacje należy rozumieć artykuły opublikowane w recenzowanych czasopismach naukowych, monografie naukowe, recenzowane materiały konferencyjne oraz rozprawy doktorskie.

Polityka Otwartego Dostępu ma zobowiązywać twórców publikacji naukowych do zamieszczania wyników prac w repozytoriach lub bibliotekach cyfrowych (np. w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej), poprzez udostępnienie pełnego tekstu dokumentu lub linku do pełnego tekstu znajdującego się na stronie internetowej wydawcy.

Dokument będzie regulować zadania koordynatora do spraw otwartego dostępu. Koordynator będzie nadzorować działania w zakresie otwartego dostępu ze szczególnym uwzględnieniem:

- szczegółowej oceny stanu wdrażania otwartego dostępu w instytucji i określeniem planu działania w tym zakresie,
- stworzenia repozytorium instytucjonalnego,
- kontroli i monitorowania liczby otwartych publikacji w Głównym Instytucie Górniczym (GIG) w stosunku do wszystkich publikacji naukowych tworzonych przez autorów afiliowanych w GIG,
- pozyskiwania licencji na utwory chronione prawem autorskim,
- działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych dla pracowników GIG w zakresie otwartego dostępu z uwzględnieniem kwestii prawnych, organizacyjnych i technicznych.

Przyjęcie Polityki Otwartego Dostępu w GIG umożliwi upowszechnienie w formie cyfrowej – w wolnym, bezpłatnym dostępie w Internecie – publikacji naukowych, będących wynikami badań prowadzonych w Instytucie, w możliwie pełnym zakresie. Otwarcie dostępu do wydanych publikacji sprawi, że będą bardziej widoczne, łatwiejsze do znalezienia i będą mieć większy oddźwięk w obszarze życia społecznego i gospodarczego.

2. KONTROLA I MONITOROWANIE LICZBY OTWARTYCH PUBLIKACJI

Działalność publikacyjna pracowników GIG jest efektem propagowania w formie wydawanych publikacji działalności naukowej i osiągnięć naukowych pracowników Instytutu oraz informowanie odbiorców o kierunkach i efektach prowadzonych badań.

W 2017 r. pracownicy GIG byli autorami i redaktorami 235 publikacji, w tym:

- w czasopismach z części A wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (wyróżnionych w Journal Citation Reports): 46 publikacji, w tym 32 w otwartym dostępie,

- w czasopismach z części B wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego: 109 publikacji, w tym 88 w otwartym dostępie,
- jako autorzy i redaktorzy monografii oraz autorzy w pracach zbiorowych: 32 publikacje, w tym 1 w otwartym dostępie,
- w materiałach konferencyjnych: 42 publikacje, w tym 10 w otwartym dostępie,
- w innych/pozostałych publikacjach: 6 publikacji, w tym 0 w otwartym dostępie.

Spośród 235 publikacji wydanych przez pracowników GIG 56% jest dostępnych w otwartych zasobach gratis lub libre. Poprzez otwarty dostęp gratis należy rozumieć „rozpowszechnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania zgodnie z właściwymi przepisami”¹. Natomiast otwarty dostęp libre to „rozpowszechnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym wraz z udzieleniem każdemu licencji na nieograniczone, nieodpłatne i niewyłączne korzystanie z niego oraz z jego ewentualnych opracowań”².

Na tle ogólnopolskich danych pochodzących z Polskiej Bibliografii Naukowej jest to bardzo dobry wynik. W ujęciu krajowym jedynie 18% wszystkich wydanych publikacji naukowych (artykułów, monografii, materiałów konferencyjnych) jest dostępnych w postaci Open Access³.

3. ŚLĄSKA BIBLIOTEKA CYFROWA

Biblioteka Naukowa GIG współpracuje ze Śląską Biblioteką Cyfrową w celu prezentacji w Internecie kulturowego dziedzictwa Śląska w jego historycznej i współczesnej różnorodności, publikowania naukowego dorobku regionu oraz wspierania działalności dydaktycznej i edukacyjnej.

Do końca 2017 r. w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej znajdowało się 11 dokumentów pracowników GIG, w tym:

- 5 artykułów z czasopisma Journal of Sustainable Mining wraz z jedną okładką,
- 1 praca zbiorowa,
- 4 monografie.

Szacuje się, że do końca 2018 r. zasób zdigitalizowanych dokumentów wzrośnie o 100 publikacji. Liczba ta wynika z konieczności regulacji praw autorskich do publikacji wydanych przez Wydawnictwo GIG i uzyskania zgody na wykorzystanie publikacji na nowym polu eksploatacji – w Internecie. Trwa przygotowanie oświadczeń dla autorów, które są na bieżąco rozsyłane do pracowników GIG z prośbą o wyrażenie zgody na umieszczenie

¹ Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce [online]. Dostęp: http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2015_10/9f62cc350837b942e51ae23dd1f23df8.pdf [Data dostępu: 27.03.2018 r.] za: *Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych*. Oprac. M. Niezgódka, s. 264. Warszawa: ICM, 2011. [online]. Dostęp: https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/1545/20120208_EKSPERTYZA__OA__ICM.pdf.

² Tamże, s. 264-265.

³ Moduł Analityczny Polskiej Bibliografii Naukowej [online]. Dostęp: <https://pbn-ms.opi.org.pl/pbn-report-web/pages/analytics/global> [Data dostępu: 27.03.2018 r.].

publikacji w Internecie. Po uzyskaniu zgody od autorów publikacje są przygotowywane zgodnie z wymaganiami technicznymi Śląskiej Biblioteki Cyfrowej, umieszczane na platformie i bezpłatnie udostępniane w Internecie.

4. WSPÓLPRACA W ZAKRESIE WSPÓŁTWORZENIA BAZY WIEDZY BaWiNaTech

Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej nawiązała współpracę z GIG w zakresie rozwoju Bazy Wiedzy Naukowo-Technicznej BaWiNaTech. Planujemy umieszczać w bazie zarówno opisy jak i pełne teksty publikacji, które są afiliowane przez pracowników GIG, do których prawa autorskie zostały uregulowane.

Obecnie trwają rozmowy dotyczące sposobu i formy rejestrowania publikacji oraz wypracowania porozumienia i wariantu współpracy z Politechniką Śląską. Początek podjęcia ścisłej współpracy związanej z wprowadzaniem danych do bazy jest przewidziany w trzecim kwartale 2018 r. Udział w rozwoju bazy BaWiNaTech jest bezpłatny.

5. PRACE BIEŻĄCE

W ciągu roku są prowadzone prace związane z prowadzeniem Rejestru Publikacji pracowników GIG w INTRA-GIG 2.0. Na podstawie danych zawartych w Rejestrze Publikacji jest uzupełniany moduł sprawozdawczy Polskiej Bibliografii Naukowej, stworzony i nadzorowany przez MNiSW.

Udzielano informacji doraźnej związanej z problemami publikowania prac naukowych pracowników GIG w artykułach i materiałach konferencyjnych udostępnianych w otwartym dostępie.

Wzięto udział w warsztatach związanych z zarządzaniem otwartymi danymi badawczymi zorganizowanymi przez Platformę Otwartej Nauki działającej w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego.

Ponadto na bieżąco jest poddawana analizie literatura naukowa związana z ruchem Open Access w Polsce i na świecie.

6. WNIOSKI

W 2017 r. GIG rozpoczął działalność związaną z otwieraniem publikacji naukowych pracowników w Internecie. Zintensyfikowano działania mające na celu prezentację wydanych publikacji poprzez umieszczanie elektronicznych wersji materiałów w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej. **Otwieranie dostępu do publikacji naukowych ma bardzo duży wpływ na zwiększenie cytowań publikacji pracowników, a w związku z tym na wzrost wskaźników bibliometrycznych naukowców tj. Indeks Hirscha, sumaryczny Impact Factor i wiele innych. Ponadto wzrosła cytowania czasopisma Journal of Sustainable Mining, które jest wydawane w formie Open Access przez Główny Instytut Górnictwa oraz wydawnictwo Elsevier. Dzięki podjętym działaniom, bezpłatne udostępnianie**

elektronicznych wersji publikacji w Internecie stanie się podstawowym źródłem promowania publikacji wydawanych przez pracowników GIG.

Nawiązano współpracę z Politechniką Śląską w zakresie współtworzenia bazy wiedzy BaWiNaTech, która będzie służyć promocji Instytutu. Opracowano Politykę Otwartego Dostępu zobowiązującą koordynatora do spraw otwartego dostępu do kontroli i monitorowania liczby otwartych publikacji wydanych przez pracowników GIG. Uzyskany wynik 56% publikacji wydanych w 2017 r. dostępnych w otwartym dostępie jest bardzo dobry. Należy dołożyć wszelkich starań, aby w 2018 r. poprawić dotychczas uzyskany wynik.